

Čtyřicet pět let pražské Letní školy slovanských studií

Události v Československu v roce 1989 se odrazily i v zájmu cizinců o studium českého jazyka, o poznávání české kultury, historie i současnosti. V posledních letech jsme proto zaznamenali zvýšený zájem o studium českého jazyka v mnoha zemích celého světa. Bez nadsázky tak můžeme konstatovat, že v současnosti se čeština nachází přibližně na třetím místě v pomyslném žebříčku zájmu o studium slovanských jazyků na zahraničních univerzitách – hned za ruštinou a polštinou. Těto skutečnosti odpovídá i zájem ze strany zahraničních bohemistů o letní prázdninové kursy českého jazyka, české literatury, kultury a historie, které již tradičně pořádají z pověření Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky některé české univerzity.

Nejdlejší tradici mají tyto kursy na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V době od 27. července 2001 do 24. srpna 2001 se zde konal již XLV. běh Letní školy slovanských studií (dále LŠSS), který pro zahraniční zájemce o studium českého jazyka, literatury, kultury a historie uspořádal Ústav bohemistických studií.

V roce 1948 se obrátil na vedení Filozofické fakulty UK tehdejší ředitel Slovanského ústavu prof. Albert Pražák s výzvou, aby Filozofická fakulta ve spolupráci se Slovanským ústavem uspořádala letní kurs českého jazyka, české literatury a historie – Letní školu slovanských studií. A tak se v Praze uskutečnil první běh této školy. V roce 1949 se konal běh druhý, ale v následujících letech se z politických a ideologických důvodů LŠSS konat nemohla. Pověstná železná opona mezinárodnímu setkávání bohemistů z různých zemí zabránila. Změna nastala až koncem padesátých let. „III. LŠSS se konala ve dnech 27. července až 23. srpna 1959 v Praze na základě rozhodnutí ministerstva školství a kultury, jež pověřilo její přípravou Karlovu univerzitu v Praze a odborným dohledem vědeckou radu (poradní sbor),“ čteme v Závěrečné zprávě o III. běhu LŠSS.¹ Členy této rady byly ustanoveny význačné osobnosti tehdejších československých společenských věd – B. Havránek, J. Bělič, F. Buriánek, J. Dolanský, V. Fried, K. Horálek, F. Kavka, A. Mráz, E. Pauliny, J. Polišenský, V. Sedlák, M. Sova, J. Stanislav a M. Tomčík. Rozhodnutím ministerstva školství a kultury ČSSR měla LŠSS tříčlenné ředitelství. Jazykovědec prof. Jaromír Bělič byl jmenován vedoucím ředitelem a dalšími řediteli byli jmenováni anglista doc. Vilém Fried a historik prof. Josef Polišenský. Tajemníky se stali historik Miroslav Hroch a lingvisté-bohemisté Ivan Lutterer a Jaroslav Porák. Administrativní práce zajišťovaly Libuše Blažková a Vlasta Škubalová, která se v následujících dlouhých letech (až do roku

¹ Citováno dle cyklostylované Zprávy o III. LŠSS, uložené v archivu v sekretariátu LŠSS.

1996) stala nepostradatelným a téměř legendárním dobrým duchem sekretariátu LŠSS.

Zpráva dále pokračuje: „Podnět k uspořádání III. LŠSS daly vědecké rady býv. filologické a filozoficko-historické fakulty UK, které upozorňovaly na potřebu, aby byla obnovena LŠSS v Československu. Tuto potřebu ukázalo též loňské jednání na slavistickém kongresu v Moskvě [v r. 1958 – pozn. J.H.], kde po uspořádání LŠSS volali zejména slavisté sovětsí, a dále skutečnost, že kursy pro slavisty (polonisty) již třikrát pořádala univerzita varšavská a vysoké školy jugoslávské. Podobné kursy, určené ovšem pouze pro lektory ruštiny, byli loni a letos uspořádány v Moskvě. Pro uspořádání III. LŠSS mluvily také důvody politické; nebylo by vhodné, aby slavisté z kapitalistických zemí, věnující se často „regionálnímu“ studiu, navštěvovali letní školu vídeňské univerzity, věnovanou bádání o „střední Evropě“.

III. ročník čerpal ze zkušeností, získaných členy letošního vedení (Fried, Sova, Polišínský) při pořádání dvou poválečných ročníků Letní školy (1948, 1949). Od těchto dvou ročníků se však letošní LŠSS značně lišila. Podobně jako obdobné kursy předválečné byla i I. a II. LŠSS zaměřena obecněji.²

III. LŠSS i ročníky následující seznamovala účastníky s českým jazykem, českou literaturou, kulturou i historií, pozornost věnovala i otázkám ekonomickým a společenským. Dávala jim též možnost prohloubit znalost slovenského jazyka a také dalších slovanských jazyků, vždy měla na paměti širší slovanský kontext; proto i nese název Letní škola *slovanských* studií. V rámci III. běhu se fakultativně vyučovala slovenština, ruština a lužická srbština. Obdobná situace byla i v následujících letech. Po jistou dobu integrální součástí pražské LŠSS tvořil i cyklus rusistický. Dnes je na LŠSS vyučována pouze čeština, a to s ohledem na širší slavistický kontext.

Lektory, kteří vedli výuku českého jazyka na III. běhu LŠSS, byli Miloš Sova, Ivan Lutterer, Emil Vejvoda, Miroslav Jindra, Iza Šaunová, Jaroslav Porák, Jan Petr a Karel Mára, slovenštinu zde vyučoval Ján Štibrany z Komenského univerzity v Bratislavě, kurs ruštiny vedla Natálie Orlovová a kurs lužické srbštiny vyučoval Jan Petr.

Od III. běhu se také ustálil základní model programu LŠSS, který sestává z části výukové a kulturně společenské.

Výuka probíhá pět hodin denně pět dnů v týdnu a účastníci jsou rozděleni do skupin podle úrovně znalostí češtiny. V posledních letech přibývá účastníků s menší znalostí českého jazyka. V dnešní době LŠSS otvírá kursy pro začátečníky a mimě pokročilé, které se dále diferencují podle zprostředkujícího jazyka – bývá jím angličtina, ruština, němčina a francouzština (výuka má formu pětihodinového jazykového kursu, který vede zpravidla jeden lektor). Účastníci středně pokročilí mají tříhodinový základní jazykový kurs, rovněž diferencovaný podle

² Tamtéž.

zprostředkujícího jazyka, a dvě hodiny kursu výběrového (konverzace, literární čtení...). Mohou také poslouchat některou z přednášek. Pokročilí studenti navštěvují dvouhodinový základní jazykový kurs a dále si vybírají hodinový seminář (konverzace, speciální jazykové či literárněvědné semináře, kurs českých reálií, kurs pravopisu pro krajany apod.), na který navazuje přednáška. Přednášky jsou rozděleny do tří paralelních cyklů. Cyklus A je věnován otázkám jazykovědným, cyklus B problematice literárněvědné a kulturně historické. Přednášky v těchto cyklech jsou přednášeny v češtině, zatímco přednášky v cyklu C, které jsou věnovány české kultuře a historii, jsou pronášeny v němčině nebo v angličtině, aby je mohli sledovat i ti účastníci LŠSS, jejichž znalost češtiny jim nedovoluje poslouchat přednášky v češtině.

Odpolední kulturně společenský program je fakultativní a jeho součástí jsou exkurze po pražských pamětihodnostech, návštěvy muzeí, galerií i výstav, tvoří ho i projekce českých filmů, koncerty, divadelní představení a také večerní programy v klubovně na koleji (večery reprodukováné české klasické hudby, projekce českých filmů a televizních inscenací, besedy na aktuální témata, zpívání českých písní atd.). O sobotách a nedělích jsou organizovány výlety po České republice.

Účastníci jsou ubytováni na některé z pražských kolejí (v průběhu historie LŠSS to byli například koleje v Podolí, kolej Budeč a v posledních letech kolej Kajetánka) a spolu s nimi zde bydlí i členové vedení a sekretariátu LŠSS.

Prof. Jaromír Bělič vedl LŠSS jako její ředitel v letech 1959–1961 a 1970–1975, v letech 1959–1975 byl členem vědecké rady LŠSS, od roku 1962 do roku 1969 této radě předsedal. Bylo zásluhou především profesora Běliche a jeho blízkých spolupracovníků, že si Letní škola vytvořila nejen své metodologické a lingvodidaktické postupy při výuce češtiny jako cizího jazyka, že si vytvořila své ustálené proporce mezi jazykovou výukou, přednáškovým programem, seznamujícím zahraniční účastníky s výsledky bádání a úrovní českých společenských věd, a dalšími aktivitami, soustředěnými především do odpoledního kulturního a společenského programu, jež ve svém celku vytvářejí předpoklady k ucelenému a efektivnímu působení Letní školy na zahraniční účastníky, ale že se stala i místem, kde se mohli setkávat mladí slavisté a bohemisté prakticky z celého světa a kde si mohli svobodně vyměňovat své zkušenosti a navazovat nejen pracovní styky s českými bohemisty a slavisty, ale uzavírat i vzájemné kontakty přátelské. Jaromír Bělič, jenž se opravdu „zasloužil o vysokou úroveň této školy“ (Porák 1979, s. 435), byl mnoha účastníkům LŠSS zasvěceným rádcem a konzultantem. Neformálním osobním kontaktům s účastníky se věnoval nejen „oficiál-

³ Z projevu ředitele LŠSS Jana Kuklíka na zahájení XL. běhu LŠSS; cit. dle: Hasil 1996–1997, s. 187–188.

⁴ Blíže o odborné činnosti Jana Petra viz: Nedvědová 1998, s. 50–53.

ně" v prostorách Filozofické fakulty, ale i v odpoledních hodinách na koleji a v průběhu sobotních a nedělních exkurzí.

V letech 1962–1969 byl ředitelem LŠSS prof. Antonín Dostál, přední český slavista, paleoslovenista a byzantinolog, který počátkem tzv. normalizace československé společnosti odešel do emigrace a působil ještě dlouhá léta na univerzitách v Německu a v USA. I za jeho vedení dosahovala pražská LŠSS velmi dobrých výsledků.

Jak konstatoval Jan Kuklík před pěti lety, „[...] nejtěžším obdobím prošla LŠSS v normalizační éře. Přes všechny ideologické předpojatosti a nekvalifikované zásahy především do přednáškového programu si LŠSS uchovala zejména v jazykové výuce a také při poznávání české historie a kultury vysoký standard. Normalizační moc neuměla zabránit ani tomu, aby se mezi účastníky LŠSS vytvářela opravdu dělná a přátelská atmosféra, která zevnitř bořila umělé bariéry ideologické a politické konfrontace a inspirovala spolupráci zahraničních a také českých bohemistů i při poznávání tvůrčích metodologických přístupů, charakteristických pro vývoj moderní vědy v demokratických zemích. Alespoň zčásti tak LŠSS suplovala chybějící mezinárodní kontakty, a to nejen pro bohemisty české, ale i pro bohemisty a slavisty ze zemi sovětského mocenského bloku.“³

V té době (v letech 1976–1989) funkci ředitele zastával literární vědec prof. Jaroslav Tax, jenž LŠSS reprezentoval především navenek; zástupcem ředitele byl slavista širokého odborného záběru prof. Jan Petr.⁴

Od září 1989 je ředitelem LŠSS historik prof. Jan Kuklík. Je především jeho zásluhou, že si LŠSS udržela kontinuitu svého vývoje a vysokou odbornou prestiž i v nových společensko ekonomických podmínkách transformující se české společnosti a že LŠSS je i po ekonomické stránce soběstačnou a prosperující institucí, reprezentující Univerzitu Karlovu a její Filozofickou fakultu v mezinárodním kontextu.

V současné době LŠSS připravuje tým v čele s Janem Kuklíkem, který tvoří pracovníci Ústavu bohemistických studií Jan Holub, Jiří Hasil a Hana Futerová.

V průběhu uplynulých čtyřiceti pěti let se účastníkům LŠSS představila při přednáškách celá plejáda předních českých odborníků, působících ve společenských vědách. Rovněž lektorské kursy vedla řada předních českých bohemistů a učitelů češtiny jako cizího jazyka. Připomeňme alespoň jména několika osobností, které výrazně ovlivnily odbornou úroveň výukového programu LŠSS. Jaroslav Porák, Antonín Bytel, Vladimír Blažek, Jan Holub, Alena Trnková, Jiří Hronek, Milan Šára, Jana Bischofová či František Čermák takovými osobnostmi bezesporu jsou.

LŠSS je dnes organizační součástí Ústavu bohemistických studií, který vznikl roku 1978 spojením samostatné katedry LŠSS a oddělení češtiny pro cizince bývalé katedry českého a slovenského jazyka UK FF. Toto spojení se i dnes jeví jako velmi prospěšné.

Připomeňme rovněž, že pracovníci LŠSS organizují i mezinárodní symposia o češtině jako cizím jazyku. V roce 2001 se konalo toto sympozium už po čtvrté.

Jak už bylo řečeno, zájem o pražskou LŠSS je veliký. Zatímco III. běhu se zúčastnilo 66 účastníků (ze SSSR, NDR, Bulharska, Polska, Švédska, Velké Británie, Francie, USA, Kanady, Japonska, Itálie, Norska a Indie), na jubilejní, XLV. běh, přijelo 179 účastníků z 38 zemí. Několik dalších čísel rovněž dokumentuje vzrůstající zájem o pražskou LŠSS: I. až XXX. běhu se zúčastnilo 3 505 studentů a I. až XLV. běhu to bylo celkově 6 025 studentů; řada účastníků LŠSS přijížděla opakovaně. Zvláště v posledních letech dosáhla LŠSS horní meze své kapacity (XL. běh – 188 účastníků, XLI. běh – 194, XLII. běh – 193, XLIII. běh – 190 a XLIV. běh – 200 účastníků). Větší počet zájemců již pražská LŠSS do jednoho běhu přijmout vlastně ani nemůže, má-li být zachována kvalitní a intenzivní výuka a v podstatě individuální přístup ke každému účastníkovi.

V průběhu uplynulých čtyřiceti pěti let přijeli do Prahy účastníci z více než 60 zemí celého světa – kromě evropských zemí a severní Ameriky přijížděli v minulých letech zájemci o češtinu například i z Mexika, Brazílie, Bolívie, Kuby, Jižní i Severní Koreje, Japonska, Mongolska, Číny, Thai-wanu, Indie, Egypta, Izraele, Alžírsko, Jordánska, Ghany či z daleké Austrálie a Nového Zélandu. Byli mezi nimi nejen studenti či postgraduální studenti bohemistiky a slavistiky, ale i vysokoškolské učitelé, překladatelé, kulturní pracovníci a propagátoři české kultury. Z řady účastníků LŠSS se stali přední reprezentanti slavistiky a bohemistiky nejen ve svých zemích, ale i ve světovém měřítku.

Pražská Letní škola slovanských studií si za léta svého působení vytvořila mezi mezinárodní slavistickou a bohemistickou veřejností dobré jméno a dostává se jí uznání i mezi obdobnými letními školami v zahraničí. Daří se jí to nejen díky lingvodidaktickým přístupům při výuce jazyka, či díky kvalitě a tématické šíři nabízeného přednáškového programu, ale svou prestiž zakládá i na vysoké úrovni kulturních a společenských akcí, které jsou její organickou součástí.

Je třeba také říci, že v dnešní době mají zahraniční zájemci o studium českého jazyka možnost vybrat si z prázdninových jazykových kursů, které pořádá vedle pražské Filozofické fakulty rovněž Masarykova univerzita v Brně a Palackého univerzita v Olomouci (jejich letní školy mají již dlouholetou tradici) a také Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Západočeská univerzita v Plzni a Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy. Specifikum pražské Letní školy slovanských studií spočívá nejen v dlouholeté tradici a v tom, že převážná většina lektorů se výuce češtiny jako cizího jazyka věnuje i po celý školní rok a v možnosti individuálního studia v pražských knihovnách a archívech, ale především v šíři a pestrosti přednáškového programu, který se nespecializuje pouze na oblast jazykovědy a literární vědy, nýbrž věnuje soustavnou pozornost i problematice českých dějin, divadelní, hudební i filmové vědy, dějin české kultury a českého umění, českému filozofickému myšlení a politologii.

Přejme pražské Letní škole slovanských studií do jejího dalšího působení hodně úspěchů a neutuchající zájem zahraničních bohemistů a slavistů.

Jiří Hasil

Literatura

- Hasil J., 1998: *Jaromír Bělič -- dialektolog*, [in:] *Přednášky z XL. běhu LŠSS*, Desk Top Publishing UK FF, Praha, s. 59–79.
- Hasil J., 1998: *Jaromír Bělič, slavista*, [in:] *Slavica Pragensia ad tempora nostra. Konference ke 150. výročí založení stolice slovanské filologie na Karlově univerzitě*, Euroslavica, Praha s. 38–43.
- Hasil J., 1996–1997: *Čtyřicet let pražské Letní školy slovanských studií*, „Český jazyk a literatura“ 47, č. 7–8, s. 187–189.
- Hasil J., 1987: *30. jubilejní Letní škola slovanských studií v Praze*, „Naše řeč“ 70, s. 96–98.
- Kuklik J., 2001: *Čtyřicet pět let LŠSS*, [in:] *Čeština jako cizí jazyk IV. Materiály z 4. Mezinárodního symposia o češtině jako cizím jazyku*, Desk Top Publishing UK FF, Praha, v tisku.
- Kurz J., Vodička F., Havránková Z., 1968: *Slovanská filologie na Univerzitě Karlově*, Univerzita Karlova, Praha.
- Nedvěďová M. K., 1998: *Ohlédnutí za dílem Jana Petra*, [in:] *Slavica Pragensia ad tempora nostra. Konference ke 150. výročí založení stolice slovanské filologie na Karlově univerzitě*, Euroslavica, Praha, s. 50–53.
- Petr J., 1983: *Letní škola slovanských studií*, „Naše řeč“ 66, s. 45–51.
- Porák J., 1979: *Jaromír Bělič (24.3.1914–6.12.1977)*, „Slavia“ XLVIII, s. 435.
- Šára M., 1997: *Letní škola slovanských studií čtyřicátníci*, [in:] *Přednášky z XL. běhu LŠSS*, Desk Top Publishing FF UK, Praha, s. 7–12.
- Závěrečná zpráva o III. Letní škole slovanských studií, Praha 1959*, cyklostyl, uložena v archivu v sekretariátu LŠSS (zde jsou uloženy i zprávy o všech dalších běžích LŠSS).

Deset let bohemistiky v Jižní Koreji

Poznávání české, ale i jiné literatury střední a východní Evropy, začalo v Jižní Koreji teprve v 80. letech. Česká literatura se však brzy stala senzací. Nejprodávanejším románem zahraničního autora se stala v roce 1989 Kunderova *Nesnesitelná lehkost bytí*.

První překlady z ruské literatury pocházejí z počátku 20. století. Setkaly se z velkým zájmem korejských čtenářů. Zvláště významný v tomto směru byl Dostojevského *Zločin a trest* a Tolstého *Vzkříšení*. Vliv ruských básníků a spiso-